ספרות הדרוש באזמיר במאה ה־19: בין הדרוש בעברית לדרשה בלאדינו

איתי קופר, תואר שני | בהנחיית ד"ר דב הכהן

על המחקר:

המחקר בוחן את ספרות הדרושים המודפסת של חכמי אזמיר במאה ה־19, קורפוס עשיר המונה למעלה ממאה כרכים שטרם זכה למחקר מקיף. במוקד המחקר ניצב הפער הלשוני והמתודולוגי שבין הדרוש העברי המודפס לבין הדרשה החיה, כפי שנישאה בפועל בפני הציבור בלאדינו המדוברת. באמצעות ניתוח השוואתי של מקרי בוחן ייחודיים, שבהם נדפסו דרשות באופן חריג בלאדינו, מבקש המחקר לבחון סוגיות של לשון, קהל יעד, מבנה ודרכי מסירה, ולשחזר את הזיקה שבין הטקסט הכתוב לבין האירוע הדרשני החי. בכך הוא מבקש להאיר פן נוסף בעולמם הדתי, הלשוני והקהילתי של יהודי אזמיר במאה ה־19.

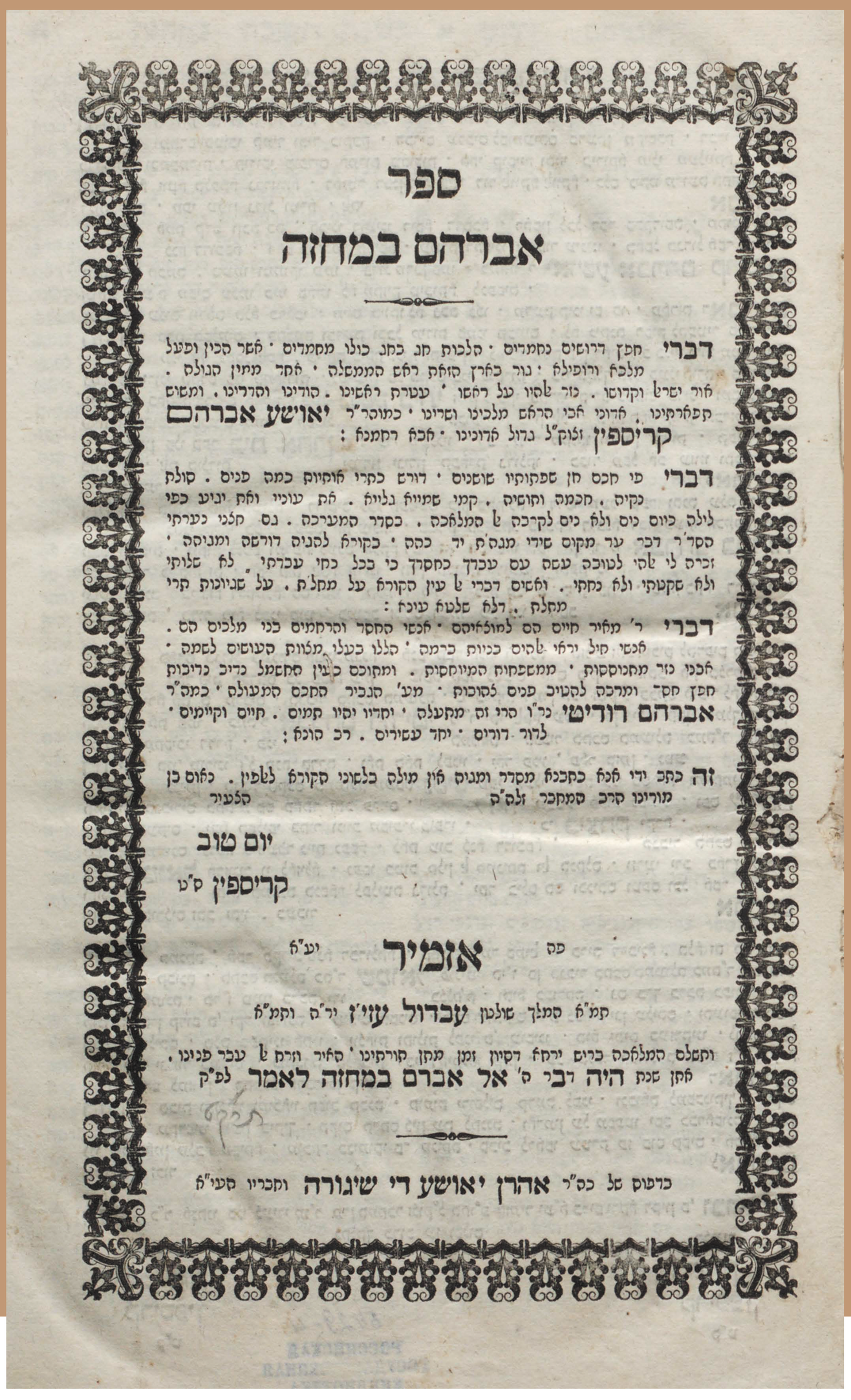

ספר

אברהם במחזה

דברי חפץ דרושים נחמדים · הלכות חג כחג כולו מחמדים · יצר הכין ופעל מלכה ורופלה · נור כארן הזהב רחם הממשלה · יחד מתין הנולם · חור ישרל וקדושו · כזר שמיו על רחשו · עטרת רחמיו · קודיכו והדריכו · ומשוש תפארתיכו · תדוכי יהי הרחם מלכיכו ודריכו · כמוהר"ר **יאושע אברהם קריספין** זצוק"ל נדול תדוכיכו · חכח רחמנא :

דברי פי חכם חן שפתותיו שושנים · דורש כתרי לוחותיו כמה פנים · קולח נקיים · מכמה וקושים · קמי שמייא נליוח · לח עוכיי ולח יניע כפי נולם כיום כיום ולח כים לקרכה ש המלחכה · כקדר המערכה · נס חלכי כערתי הסר"ר דכר ער מקום שידי מנחת יד כהם · כקורת לפנים דורשם ומניסה · זכרם לי שלחי לטובה עמם עם עכדך כחסדך כי בכל כחי עכרתי · לח שלותי ולח שקטתי ולח נחתי · ומשוש דכרי ש עין הקורח על מחל"ת · על שניומת תרי מחלק · דלח שלטח עיכח :

דברי ר' מלוי חיים הם למוללימס · לכבי החסד והרחמים כני מלכים הם · לכבי חיל ורלי שהים כניות כרמה · הללו כעלי מלוח העושים לשמה · לכבי נזר מחנוסקות · ממשפחות המיוחסות · ומחוכם כיון מחמל כדיב נדיבות חפץ חס"ד ומרכה להטיב פנים לסוכות · מע' הנביר החכם המעולה · כמה"ר **אברהם רודיטי** נר"ו הרי זה מתעלה · יחדיו יהיו תמיס · חיים וקיימים · לדור דורים · יקר עשיריס · רב הונא :

זה כתב ידי לחת כחכבת מקדר ומנוח לין מולה כלשוני הקורח לשפיו · כלום כן מוריכו הרב המחבר זלה"ה הלעזיר

יום טוב

קריספין ס"ט

פס **אזמיר** יע"ח

תמ"ה סמנך שולטן **עבדול עזי"ז** יר"ם ותמ"ה

ותשלם המלחכה כרים ירחץ דשיון זמן מתן תורתינו · לחיר וזרח ש עכר פניכו ·

לתן שכת **היה** דבי ה' **אל אברם במחזה לאמר** נפ"ק

כדפוס של כה"ר **אהרן יאושע די שינורה** ומכריו סעי"ח

> מליצה שכתב הרב אברהם אשכנזי מאזמיר על השבתות בהן הרב היה נוהג לדרוש בצבור:
>
> **י**דוע **ה**ענין **ו**מפורסם **ה**דבר
> דמנהגן של ישראל תורה כאן
> בארץ לדרוש ברבים : שרפי קדש
> גדולים צדיקים וטובים : רבני
> אלפין ורבני מאוותא תורה :
> העומדים בשורה : מראשית השנה
> **שבת תשובה** דרישה ופרישה :
> וזאת שנית שבת **הלבשה** : צפרא
> ורמשא : ועוד בה שלישית שבת
> **זכור** זכר עמלק : להודות לה'
> א-להינו נפלאות תמים דעים אשר
> הצילנו מיד רשעים הילק ובילק:
> ואת רבע **שבת הגדול** מעוז
> ומגדול : וחמשיתו יוסף עליו שבת
> **כלה** : על קבלת התורה טובה
> חכמה עם נחלה : זה דור ודורשיו
> הן דורשין במקום מקדש וקדשיו:

המליצה נדפסה בספר הדרושים, 'דרש אברהם' ח"ב [סלוניקי תרי"ב – 1852] בדרוש ד' למעלת הצדקה דף קמד ע"ב – דף קמה ע"א.

שער ספר אברהם במחזה – ספר הדרושים של הרב יהושע אברהם קריספין, מרבני אזמיר. נדפס באזמיר בשנת תרכ"ט – 1869.

אוניברסיטת בר־אילן Bar-Ilan University | מכון סלטי SALTI INSTITUTE לחקר הלאדינו